

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA
HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniowski Teresa Romer
Janusz Grzelak Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Siniarska

Warszawa, 10 maja 2017

Pani Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej

l.dz 1203/2017

Szanowna Pani Minister,

W załączeniu przesyłamy uwagi do projektów podstaw programowych w kwestiach dotyczących edukacji o prawa człowieka i edukacji obywatelskiej wraz z Zalecenie Rec (2010)7 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie Karty Edukacji Obywatelskiej i Edukacji o Prawach Człowieka RE.

2 my warsem me calen i

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU
[Signature]
Danuta Przywara

Uwagi dotyczące projektów podstaw programowych w zakresie edukacji o prawach człowieka i edukacji obywatelskiej w kontekście Zalecenia nr Rec (2010)7 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie Karty Edukacji Obywatelskiej i Edukacji o Prawach Człowieka RE

Dokonano analizy projektów:

1. Projekt podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego
2. Wiedza o społeczeństwie szkoła podstawowa VIII klasa 2 godz.
3. Wiedza o społeczeństwie liceum ogólnokształcące i technikum zakres podstawowy i rozszerzony
4. Wiedza o społeczeństwie -szkoła branżowa I i II stopnia

1. Edukacja o prawach człowieka i edukacja obywatelska winny rozpoczynać się już na etapie przedszkola i trwać przez wszystkie etapy edukacji, również na poziomie szkoły wyższej. Tak stanowi obowiązująca w Polsce Karta Edukacji Obywatelskiej i Edukacji o Prawach Człowieka (rozdz. III pkt 6) będąca załącznikiem do Zalecenia Rec (2010)7.

W podstawie programowej dotyczącej wychowania przedszkolnego jest jedynie wzmianka, że przedszkolak 'rozumie swoje prawa i obowiązki'. Nie przewidziano edukacji o prawach człowieka/dziecka czy edukacji obywatelskiej. Niewątpliwie na tym etapie taką edukację można i należy prowadzić.

2. Wiedza o społeczeństwie rozpoczyna się w klasie VIII i do tego czasu w zasadzie brak jest systematycznej edukacji w interesujących nas obszarach.

3. W klasie VIII w ramach WOS pojawia się blok dotyczący praw człowieka oraz elementy edukacji obywatelskiej. Zakłada się, że uczeń będzie umiał wymenić prawa i obowiązki ucznia i nauczyciela, będzie rozpoznawał przypadki naruszenia praw i znał sposoby ich dochodzenia, pozna katalogi praw zawarte w Konstytucji RP, będzie odróżniał prawa od wolności itd. Ten poziom wiedzy uczeń powinien osiągnąć znacznie wcześniej. Na tym etapie należałoby wiedzę pogłębiać i kształtować praktyczne umiejętności aktywnego udziału w życiu szkoły, środowiska lokalnego. Badania pokazują, że polska młodzież jest społecznie mało aktywna. Współczesna szkoła traktuje edukację o prawach człowieka i edukację obywatelską bardzo formalnie. Nie ma przełożenia na praktyczne relacje uczeń-szkoła. Współudział uczniów w decyzjach ich dotyczących jest marginalny, a samorząd szkolny jest traktowany formalnie, ma ograniczony zakres działania, podobnie jak Rada Rodziców. Katalog praw ucznia zawarty zgodnie z obowiązującymi przepisami w każdym statucie szkoły czy placówki jest w zasadzie fasadowy i często nie ma przełożenia na realne życie ucznia w szkole, a mógłby to być ważny element edukacji o prawach człowieka pod warunkiem, że byłby traktowany poważnie, egzekwowalny i stosowany w praktyce. Karta rozdz. III pkt 8).

4. Projekty podstaw programowych na poziomie ponadpodstawowym przewidują znacznie pełniejszy zakres wiedzy na temat praw człowieka, tyle, że na tym etapie wiedza ta powinna być pogłębianą, a nie nową. Niezrozumiałe jest dlaczego temat dotyczący międzynarodowej ochrony praw człowieka jest realizowany na poziomie rozszerzonym, a jedynie marginalnie pojawia się na poziomie podstawowym, choć w istocie powinien być zrozumiały dla ucznia szkoły podstawowej. Na poziomie rozszerzonym można byłoby na przykład głębiej wejść w analizę orzeczeń ETPC.

5. Generalnie prawa człowieka i edukacja obywatelska w projektach podstaw programowych, w porównaniu z innymi zagadnieniami, nie są obecne w sposób wystarczający. Zbyt małą wagę przywiązuje się do umiejętności praktycznych i aktywnego działania. W celach kształcenia na poziomie ponadpodstawowym mówi się: *'rozwija w sobie postawy obywatelskie'* a na poziomie rozszerzonym dodaje się *'i postawy ciekawości świata'*. (Takich irracjonalnych różnic jest więcej). W zasadzie niezrozumiałe jest dlaczego cele kształcenia są różne, a postawy ciekawości świata dotyczą tylko poziomu rozszerzonego? W istocie te postawy powinny być już ukształtowane na wcześniejszym etapie edukacji, a na poziomie ponadpodstawowym edukacja w tym obszarze powinna mieć wymiar praktyczny. Rola szkoły powinna polegać na animowaniu przestrzeni do konkretnych działań.

6. Należałoby zweryfikować niektóre treści zawarte w częściach dot. społeczeństwa obywatelskiego w kontekście definicji edukacji obywatelskiej zawartej w Karcie (rozdz. I pkt 2)

7. Warto zauważyć (choć nie dotyczy to analizy projektów), że cele edukacyjne będą trudne do osiągnięcia bez odpowiedniego szkolenia nauczycieli, zarówno w sensie merytorycznym jak i metodycznym. Nasze doświadczenie pokazuje, że wiedza nauczycieli w zakresie praw człowieka i edukacji obywatelskiej jest co najmniej niewystarczająca. (Karta rozdz. 3 pkt 9).

Podsumowanie:

W nowoczesnej, współczesnej szkole prawa człowieka i edukacja obywatelska nie mogą być traktowane marginalnie i muszą być obecne na każdym etapie edukacyjnym, począwszy od przedszkola. Ważne jest aby edukacja miała nie tylko wymiar teoretyczny ale też praktyczny i miała przełożenie na codzienne życie szkoły i relacje uczeń-szkoła.

Skoro powstają nowe podstawy programowe to warto wykorzystać okazję do przygotowania kompleksowej koncepcji edukacji w omawianym obszarze. Analizując projekty można odnieść wrażenie, że takiej jednolitej, jasnej koncepcji nie ma, a zakres treści w poszczególnych projektach jest mało przemyślany, trochę przypadkowy i nieuporządkowany.

W załączeniu:

Zalecenie Rec (2010)7, które daje ogólne ramy jak w powszechnym systemie edukacji należy traktować edukację o prawach człowieka i edukację obywatelską